

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

H.L. Wesseling

De man die nee zei. Charles de Gaulle, 1890-1970 februari 1963

Bert Bakker | 2012 | 256 pp. | € 24,95 | ISBN 9789035136601

Franse positie in de wereld te danken aan rebellerende De Gaulle

door *Theo Brinkel*

De auteur is verbonden aan de Faculteit Militaire Wetenschappen van de Nederlandse Defensie Academie. Hij was lid van de Tweede Kamer voor het CDA en stafmedewerker van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

Frankrijk is een van Nederlands grote burens. Gek genoeg krijgt het land veel minder aandacht dan Groot-Brittannië en Duitsland. En dat terwijl Frankrijk permanent lid is van de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties en daarmee formeel op gelijke voet staat met de Verenigde Staten, Rusland en China. Het land beschikt over kernwapens en vervult een spilfunctie in de Europese Unie. Dat Frankrijk die positie is gaan innemen, is voor een belangrijk deel te danken aan één man, Charles de Gaulle (1890-1970). Van hem is dit voorjaar een prachtige biografie uitgekomen, geschreven door prof. dr. H.L.

Wesseling, emeritus-hoogleraar algemene geschiedenis aan de Universiteit Leiden.

Het is bijzonder plezierig de biografie te lezen. Zij is toegankelijk geschreven en de auteur geeft tegelijk blijk van grote eruditie en achtergrondkennis. Belangrijke historische gebeurtenissen worden afgewisseld met beschrijvingen van het dagelijks leven van De Gaulle. Naast serieuze beschouwingen is er plaats voor anekdotes en faits divers. Zo beschrijft Wesseling een aanslag die in 1962 op De Gaulle gepleegd werd. De Gaulle reed in de presidentiële Citroën ds met zijn vrouw, zijn schoonzoon en ‘enkele kippen die mevrouw De Gaulle had gekocht voor de zondagslunch...’ Prachtig toch, die droge vermelding van de aanwezigheid van kippen in de hofauto – natuurlijk een ds? Kan het Franser?

Nergens is het boek saai. Het is ingedeeld in twee delen: de periode 1890 tot 1958, met daarin zijn opleiding, het begin van zijn carrière als officier, de Tweede Wereldoorlog, de terugtrekking uit de

politiek daarna, en de terugkeer naar de macht in 1958. Het tweede deel behandelt de tijd van De Gaulle als premier en president van Frankrijk, de dekolonisatie van Algerije en de bijna-burgeroorlog in Frankrijk, de relatie van Frankrijk met de Verenigde Staten en met Europa, en dan het verval en vertrek.

De Gaulle werd in 1890 geboren in Rijssel/Lille in een vrome katholieke familie en was zelf ook godsdienstig. Wesseling beschrijft dat de De Gaulles trouwe kerkgangers waren. Hij had zelfs in het presidentieel paleis een huiskapel laten inrichten. Wesseling betwijfelt echter of De Gaulle ook echt gelovig was. Hij zou, volgens zijn biograaf, gezegd hebben dat hij een praktiserend gelovige was, om familieredenen en om filosofische, historische, geografische en sociale redenen.

In 1910 werd De Gaulle toegelaten tot de Militaire Academie van Saint-Cyr. Tijdens de Eerste Wereldoorlog raakte hij gewond en werd hij krijgsgevangen genomen door de Duitsers. In het interbellum gaf hij onder meer zelf les aan de Militaire Academie en volgde hij de Hogere Krijgsschool. (En dan blijkt maar weer eens hoe verstandig het is te investeren in de kwaliteit van het militair wetenschappelijk onderwijs!) In zijn studies schreef De Gaulle over het belang van de politieke leiding over de krijgsmacht, over morele vernieuwing van de krijgsmacht, over militaire geschiedenis en over vernieuwing van de Franse strategie. Op 6 juni 1940, een kleine maand na de Duitse inval in Frankrijk, werd hij staatssecretaris van Oorlog. Kort erna werd maarschalk Pétain regeringsleider. Onder leiding van Pétain gaf Frankrijk zich over aan Duitsland.

Hij vestigde zijn regering, in praktijk een marionet van nazi-Duitsland, in Vichy.

Met de titel van de biografie, *De man die nee zei*, wordt benadrukt dat De Gaulle op beslissende momenten in zijn carrière weerstand bood en blijk gaf van rebellie. Het recentst zijn het verzet van De Gaulle tegen de overheersing van de Verenigde

De Gaulle gaf op beslissende momenten in zijn carrière blijk van rebellie

Staten over Europa en zijn tegenstand tegen de gedachte van een federatief Europa. Niet minder interessant is echter Wesselings analyse van het eerste belangrijke moment waarop De Gaulle nee zei, namelijk tegen de Franse overgave in 1940. De Gaulle nam het vliegtuig naar Londen en besloot dat van daaruit de oorlog moest worden voortgezet. In feite kwam hij in opstand tegen de wettige regering van Frankrijk. Hij werd zelfs bij verstek ter dood veroordeeld wegens desertie. Vanuit een positie van ballingschap ging hij met een klein groepje getrouwen aan het werk om zijn positie te legitimeren en uit te bouwen.

* * *

Wesseling gaat diep in op dat langzame en moeizame proces van het werven van steun. Steun bij Churchill en de andere geallieerde leiders. Steun bij de Franse koloniën die niet door Duitsland bezet waren. Steun onder het verzet in Frankrijk. Van eenzame rebel ontwikkelde De Gaulle zich zo stap voor stap tot regeringsleider van de Voorlopige Regering van de Franse Republiek. En niet alleen

B
O
E
K
E
N

dat: in Potsdam kreeg Frankrijk naast de Verenigde Staten, de Sovjet-Unie en Groot-Brittannië erkenning als een van de overwinende mogendheden die de wereld van na de Tweede Wereldoorlog gingen uittekenen. Ik vind dit eigenlijk het interessantste deel van de biografie. Daar groeit het respect dat je als lezer krijgt voor een man als De Gaulle.

De Gaulle werd in 1958 premier van Frankrijk en in 1962 de eerste rechtstreeks gekozen president. Lees in de biografie ook hoe Frankrijk in de crisis rond de onafhankelijkheidsstrijd van Algerije bijna terecht kwam in een burgeroorlog. In Parijs werd de noodtoestand uitgeroepen en op De Gaulle werden aanslagen gepleegd, maar hij wist te bereiken dat Algerije onafhankelijk werd en dat Frankrijk als rechtsstaat behouden bleef. De veelpartijendemocratie maakte door het ingrijpen van De Gaulle plaats voor een presidentieel stelsel. Hij werd de eerste president. Het Franse staatsbestel, dat van de zogeheten Vijfde Republiek, is sindsdien ongewijzigd gebleven.

* * *

De Gaulle wordt in het boek neergezet als de man die nee zei tegen Amerikaanse dominantie. Was De Gaulle anti-Amerikaans, vraagt Wesseling zich in de biografie af. Het ging De Gaulle niet om anti-amerikanisme, schrijft hij, maar om onafhankelijkheid; zich losmaken van Amerika en de verplichtingen die Frankrijk in het kader van de NAVO was aangegaan. Frankrijk moest beslissen over zijn eigen defensie en beschikken over zijn eigen kernwapen. De Gaulle zei in de jaren zestig ook nee tegen toetreding van Groot-Brittannië tot de toenmalige Europese Gemeenschap. Met een Brits lidmaatschap zou Europa te veel onder Amerikaanse

invloed komen. De Gaulle wilde een Europa van soevereine naties die in de loop van eeuwen zijn ontstaan en die zichzelf moeten kunnen blijven; een Europa van staten. Hij streefde naar een Politieke Unie waarin regeringsleiders samenwerkten vanuit nationale soevereiniteit, en wilde af van het communautaire Europa, waarin de Europese Commissie bedoeld was als Europese regering.

In Europa kreeg De Gaulle toen niet zijn zin. De communautaire opzet van de Europese Gemeenschap bleef in zekere zin overeind en Groot-Brittannië werd lid van de Europese Gemeenschap. Dit mag echter niet het beeld in de weg staan dat hij veel bereikt heeft. De Gaulles visie was een herstel van de plaats van Frankrijk in de wereld. *La France ne peut être la France sans la grandeur*. Van Frankrijk moest weer een staat worden gemaakt die serieus genomen wordt in de wereld. Daarvoor had De Gaulle een Europa nodig dat losstond van invloed van de Verenigde Staten. In zijn denken kreeg de nationale staat de centrale rol in de internationale verhoudingen. Staten hebben uiteenlopende belangen; bondgenootschappen kunnen niet anders dan tijdelijk zijn.

* * *

Die politiek van De Gaulle kon rekenen op grote tegenstand vanuit Nederland. De legendarische minister van Buitenlandse Zaken Joseph Luns speelde daarin de hoofdrol. Hij krijgt in de biografie van Wesseling de nodige aandacht. De Nederlandse regering, daarin krachtig gesteund door de christendemocratische voorlopers van het CDA, wilde een hechte band met de Verenigde Staten en een verenigd Europa op federatieve grondslag. Voor Nederland waren de Verenigde Staten de belangrijkste bond-

